

أربيل شهری

ئولومسوز دهستان

باصيم و يابين نهوي

کولتور ديزيسي

امتياز صاحبي: شوکت شيخ يزدين

باش يازار: بدران احمد حبيب

***

ادرهس: اراس باصيم و يابين نهوي، گولان جادهسي، اربيل

أربيل شمري

نولومسوز دهستان

حسام حسرت

کتابین ادی: اربیل شهری - ئولومسوز دهستان
یازاری: حسام حسرت
اراس یاپینلاریندان - صایی: ۹۸۸
دوزه‌لتیجی: اومید بنا اوغلو
ته‌کنیک یونه‌تمه‌نی: اراس اکرم
قاپاق: ناصح صالح
بیرینجی باصقی، اربیل ۲۰۱۰
گه‌نل کتبخانه گه‌نل مدیرلیگیندهن ۲۰۱۰/۵۱۹ ییلینین نوماراسی
وه‌ریلمیشتیر

ئۇن سوز

آزبايجانين اونلو شاعرى شهريارين حيدر بابايا سلام كتابينداكى بهشليكلرى اوقوركەن بير اندا حيات بوتون وارليغىيلا گوزومون ئونوندىن بير سينما شەرىتى گىبى گەچتى. دوغما شهرىم اولان اربىلده خاتىرالاريم بير بيرىنى قووالاياراق گوزومده كىمى حەزىن كىمى موتلو بير داملا حالينده كوروندوله. بەنى، حياتى ايلك سەزدىكىم گونلره گوتوردوله. چوجوقلوق دونياما ايشىق توتاراق اوراداكى قارائليقلاردان گەچمەيه ئوزەندىرديله. ياشاميش، بەلكى دە شهرىمىن چوغو چوجوقلارى گىبى ياشامادىغىم چوجوقلوقومون حسره تىنى سىنەمدە قاپارتتيلار. آه اوستونه آه چەكەرەك بيرىكەن دويغولاريم چوجوقلوقومو يانصىتان حسرهت دولو بەشليكلره جوشمايا باشلاديلار. بير گوز اچىپ يومايا بەنزەتيلەن اجى دولو گەنچلىگىمدەكى خاتىرالاريمسا بەنى دوشتوگوم او قويتو دەردەن بير داغ باشينا چىقارماق زاحمەتلىك بولوندولار. اوجسوز بوجاقسىز ئەنگىنلره يايىلان دويغولاريم بير داها بەشليكلره جوشتولار. بو خاتىرالاردان ئەتكىلەنەن دويغولاريم بير تورلو گەچمىشتەن قويماياراق شهرىمىن گەچمىشىندە بير گەزى ياپاراق چوق بير يونونو بەشليكلره يانصىتاماققان بەنى اليقويماديلار. گەچمىشى گوزەل اولان شهرىم يازدىغىم بەشليكلردە داها دا گوزەللەشلىرىكەن انىلارلا دولو جانلى بير دەستان اولما چىزگىسىنىن ايلك بەلىرتىلىرى گوزە چارپتى. حيات انىلاردان عبارەت اولدوغونو ايلهرى سوردوگومده شهرىمدە باشىمدان گەچەن هر خاتىرايى، گوردوگوم هر نەسنەيى، ياشادىغىم هر اولايى و دويدوغوم هر ماصال و هر دەيشى بەشليكلردە جانلاندىرمايا چالشتىم. يازدىغىم بەشليكلر داها چوق شهرىم

اولان اربیل ایله ایلگله‌ندیگی ایچین و بیر ئوزه‌للیک تاشیسین دییه کیمی به‌شلیکلرده از چوق تورکمن اربیل شیوه‌سینی قوللاندیم. ئونجه بو ایشی قولای ساندم، انجاق یازینجا زورلوقلارلا قارشیلاشتیم. بیر قاچ گون ویا ئهن چوق بیر ایکی آی سوره‌سینده بو چالیشمایی بیتیره‌جه‌گیمی دوشوندومسه ده یانیدیم. بو چالیشما اوزارکهن ییللاریمی المایا باشلادی. به‌شلیکلر بیر بیرینی تاماملارکهن بیر دهستان حالینه گه‌لمه‌نین قوشوللارینا یاناشتی. شهریمه اولان سه‌وگیمی ئولومسوزلوکه دونوشتورمه‌ک اماجیپلا به‌شلیکلریمین داها جانلی اولماسی ایچین دوز دوغرودان اونا بیر عاشق گیبی داوراندم. عینی زاماندا شهریمه اولان باغلیلیغیمی داها دا مه‌تینله‌شتیرمه‌ک ارزوسویلا اونولا ارامیزدا تاریخله‌شه‌ن به‌لگه‌لری یازدیغیم به‌شلیکلرین دیزه‌لری اراسینا یه‌رله‌شتیردیم. گه‌رچه‌کله قوشانان و خیالاله سوسله‌نه‌ن به‌شلیکلریم دهستانین تامام اولماسینا یول اچتی. یه‌رلیسینده‌ن داها فازلان غه‌ریبلره قوجاق اچان و بو صون ییللاردا به‌نیم گیبی چوقلاری دا صوسوز بیرا قیپ قاراتلیقتا یاشاتان شهریمده‌ن زامان زامان سیته‌م ئه‌تتیگیم ده اولدو. بو دا دهستانین کیمی بوش کوشه‌لرینده‌کی ئه‌کسیکلرین دولدورولماسینا بیر یاردیمچی اولدو. اونو بیر زامانلار دونیالار دیلینده توتتوران گوگبورو سولتانین تورونلاری اولدوغوموزو خاتیرینا سالاراق و اونا صاحب چیقما‌دا بیزده‌ن داها یوره‌ک یانانینی بولمایا جاغینی دا به‌شلیکلریمی قاپصایان سوزلرده ایشله‌مه‌سینی ایله‌ری سوردوم. دورت تانری شهری اولان شهریمین قوجامان قاله‌سینی و باشی دیک دوران چول میناره‌سینی به‌شلیکلره صیغیدیردیمسا دا بیلیمه‌م یه‌ته‌رینجه حقلارینی وهره بیلیم می؟ اونلارین یوجه‌لیگیله اونو یوجه‌لتمیشسه‌م یازدیغیم دهستانی ئولومسوزلوکه قاووشتورموشوم ده‌مه‌کتیر. بو دا انجاق تاریخی تاریخته‌ن ئه‌سکی اولان شهریمه یاقیشان بیر شه‌یدیر. صیرالادیغیم بو نوتلاری یازدیغیم به‌شلیکلرده شعرسه‌ل یه‌ته‌نه‌گیمله ایشله‌یه بیلیمیشسه‌م شهریمه ئهن گوزهل ارماغانی وهره بیلیمیشیم.

يازديغيم به شليكلر دهستان حالينه گه لديگي زامان، بو دهستانين التى بولومدهن اولوشتوغو بير حالى اولدو. ئونجه ئوڭگو به شليكلرى ئون صيرايى الديلار. ارديلاريندان شهريمين گه چميشيني يانصيتان به شليكلر صيرايا گيرديله. اونلارين ارديندان سويلهشى به شليكلرى صيرالانديلار. بو كهز عتاب و سيتهم به شليكلرى دهستاندا يهرلرينى الينجا، ايستهك به شليكلرى ده كه نديلرينى ارايا اتتيلار. ئهن صون ته مهننى به شليكلرى دهستانين صون به شليكلرى اولمايى ترجيح ئهتتيله.

أربيل - ۲۰۰۰/۱۰/۲۰

۱

أربيل شهرى هاخسى چاغيو قونوشوم
باغ باغچهوى يوخسا داغيو قونوشوم
يا وەرگيلى بول توپراغيو قونوشوم
بين بير گهجه قونوشسام دا سوز بيتمهز
اوسكهك قاله و گوز ئوگوننهن هيچ ايتمهز

۲

أربيل شهرى قوجا قاله جانىودو
تاريخيوده فيشقىران آل قانىودو
بوتون ديلده ئوگوننهن بير شانىودو
قوى اوز سورتوم توپراغيوا، داشيوا
پهروانه دهك دولاناييم باشيوا

۳

يوجه قاله تاريخيون توحفهي
باخيشيندا حالا چاغلار صافاسى
بيرلشتيرسين بيزى حيات صودفاسى
اورهگينده خاتيراميز گومولوش
قوروماسى هپ بيزلردهن اومولوش

٤

سه‌هەر واختی گونەش گوگه چیخاندا
ایشیغ صاچپ شەن اوزیوه باخاندا
گولەن گوزیو خوش یوخودان قاخاندا
گوزەل اولور او دەمده گول باخیشیو
گیویلیری اوخشار گوزەل ناقیشیو

٥

هر ایل باشلار نوروژ گونو ایلك باهار
گول اچینجا بولبول توتماز بیر قرار
باهارین دا گوزەللیغی سەندە وار
باخیشودان باهارا آد وەرەن سەن
اونون ایچین باهاری خوش گورەن سەن

٦

أربیل شەهری سەنسیز نشئە المیرام
باھاریوی ئوگمەغە سوز بولورام
هیچ بیر دەمده مەن باھارسیز اولورام
سەن باھارسان، سەن باھارسان، سەن باھار
سەندە اولان باھار بیلیمەم هاردا وار

۷

أربيل شهري ئەللىر گوزەل ايسە دە
سەنيو کي مین نازی یوختو کیمسە دە
گورمییەنلەر ایلک کەز سەنی گورسە دە
حیرەتلردە حیرانلیغین بیلدیریر
دورت بیر کوشەو غەریبلری گولدورور

۸

بیز سەنیونەن سەن بیزیمەن گوزەلسەن
باشاریلان ایشیمیزدە گوز، ئەل سەن
"غشیم دەگی" تانیسان دا گوزەل سەن
گوزەللیغین چوخ بیر شەیی سەندەدی
دەرین عشقیو اورەکتەدی، جاندادی

۹

کیمدی سانا وەرمەز قوربان جانینی
کیمدی دوکمەز اوغرودا آل قانینی
شان ایستییهن سەندە بولار شانینی
نەنەدەن دە چوخ یاخونسان انسانا
خوش یاشامیو راحت وەریر وجدانا

۱۰.

ایشتهن دونوپ هر گون اخشام چاغیندا
تویلانیردیغ "عاتاولاغنا" باغیندا
یوخسا "میری صویو"نون صول صاغیندا
خوش گهچهردی چوخ گهجه میز او یهرده
شه نلیگ میز، نه گله نجه میز او یهرده

۱۱

عاتاولاغنا باغی سهیران یهریدی
گوزهل قوشتان گوزهل جهیران یهریدی
دوستلوغ سهوهن جانلا جانان یهریدی
اوردا قالدی بیتمییهن چوخ ماتالار
اوردا صویا دوشتوبین بیر خیال لر

۱۲

قیش گهجه سی اوتوروردوغ بیر یهرده
تویلانیردیغ یانگه جهده یا دورده
ماتالارین دادی قالدی تهک اوردا
کیمی یاددا، کیمی یاددان چیخیبتی
بو یه نگیلیغ نه سکیایغی ییخیبتی

۱۲

باشستا عابا، اوزده قارا پهچهسی
اوتوروردو اروادلارین نهچهسی
جامع قاپیسیندا جمعه گهچهسی
هر بیرى بیر میراز توتوپ بهکلهردی
یوخ باختینا وار اومیدین نهکلهردی

۱۴

بایرام گونو گوزهل اسیباپ گییهردیغ
مه یوه سینی، چهره زینی ده یهردیغ
خوش اغیزدان ماعنی سینی دییهردیغ
بایرام گهلدی چیلهمیزی ایتیردی
شادلیغین خوش موزده سینی گه تیردی

۱۵

مولودلرین باشقا ایدی نشئه سی
یوکسه لیردی مالارین گور سه سی
الله دیپ چه کینجه هر نه فه سی
پیغمبرین مدحی دیلدن دوشمه زدی
زکره گیرپ ده فلر نه لدن دوشمه زدی

۱۶

أربیل شهری سولتان اوغلو موزه فیه
به للی اولدو ئەلینده هر دم زه فیه
مدینه یه ئەیلهدی صون بیر سه فیه
کوتلردهن پیغمبهری قورتاردی
دونه نلره دوغرو یولو گوسته ردی

۱۷

به یاز خانین که روانلاری گوج ئەتتی
بیری صاغا، بیری صولا یول گیتتی
قوجالارین ایزینه کیملر یه تتی
بیزیم کیمین سهن ده کیمسه سیز قالدیو
چوزولییهن ئەسرارلارا نیش دالدیو

۱۸

أربیل شهری گه چهن دهملر خوشیدی
توی دوگونلر، شهن بایراملار خوشیدی
ده دیغلی او "کرملر" خوشیدی
بوگون هر شهی ته سه لیسین، نشئه سیز
دیللر صوصوپ، سازلار قالپ نغمه سیز

۱۹

قىز گەلىنىو صارى چىزمە گىيەردى
بەزەگىنىنە آل دوواغ چوخ اوياردى
تويداكىلر توى ماعنىسىن دىيەردى
"ئەلىندە گول، اياغىندا خىناسى
گەلىن گەتى كورەكەنن نەنەسى"

۲۰

قارا گونون غملى اولور بەستەسى
هېچ ساغالماز دەرتلى قالير خاستاسى
بىر مانقىرا اولان گولون دەستەسى
ايندى اونون واختى گەچمىش دىيللەر
گەچىبەسە دە باختى گەچمىش دىيللەر

۲۱

أربىل شەرى "چىن ماچىنان گول باجى"
دوندەردىلەر حقىقەتە اماجى
قاوشماقتا بولدولار صون عاجى
"پالانچىنن قىزى" دونوپ شاد اولدو
بويلە سولتەن ياوروسونا اد اولدو

۲۲

دوشونورسەغ نەلر گەلیر کی یادا
کینلی بیر دوست چابوق دونه بیر یادا
"اۆچ باجی" نین بییری ئەردی مرادا
کین بیلمە دەن سەودی بوتون دوستونو
یوخسوللارا اَسباب ئەتتی پوستونو

۲۳

هر دوغوشتا دورت اچیلیر قانادیو
چالیشماغتان گەرچه کله شیر مرادیو
خزمه تیوه قاخار آصیل اولادیو
بییری یاپار بییری سوسلەر دالیوی
او دەم سەن دە باغیشلارسین بالیوی

۲۴

أربیل شهری قانیو قاینار گیلیمده
دویغولانی قوتسال ادیو دیلیمده
اغیر یوکوو یوز ایل قالسا بهلیمده
اوصانمادان عومور بویو تاشارام
ئوله نه دهک سەنیو ایچین یاشارام

۲۵

ئەسكى گوننەن يەنگى گونون فرقى چوخ
بىز بوردايساغ، چوخ يازىغ كى اونلار يوخ
هر بىر ياننان اتىلان بو گىزلى اوخ
اىستىرى كى سوکسون بىزى بو يەردەن
اىرى قويسون يولوموزو بىر بىردەن

۲۶

اىستەمە هېچ وارلىغىودان واز گەچەغ
گەچىپ باشقا بىر توپراغى يورد سەچەغ
قوجالارن ئەكتىغىنى بىز بىچەغ
بىز دە ئەكەغ قوى ياورولار بىچسىنلەر
باشاغلردان سومبول صويون اچسىنلەر

۲۷

أربىل شەرى يالغوز سانانا قول اولدوغ
انجاغ بىلسەو نىجە يانىپ كول اولدوغ
قونجا قالىپ هېچ سانما كى گول اولدوغ
چەورەمىزى صاردى چاقىر تىكەنلر
باغرىمىزى ياردى چاقىر تىكەنلر

۲۸

کوتو بیرسی ایشیمیزه قاریشتی
چیخار ایچین چیخارجیلا باریشتی
اتا مینمهز اتلیمیزدان یاریشتی
کوتولهشیپ اویونوموز بوزولدو
نه باش توتتونه ده بیر تور چوزولدو

۲۹

أربیل شهری کوتولوغتهن نه چیخار
انسان اولان ایلیغنه دوز باخار
بیر گون ئولوم بوینوموزا توق تاخار
گهلیش کیمین گوچمهک ایسته دونیادان
حقا واریپ گهچمهک ایسته دونیادان

۳۰

أربیل شهری جوشا گهلدیم بویهردن
دهگه رله ندیم شانیدوکی دهگه ردهن
قدهریمیز ایریلما سین بیر بیردهن
بیایرهم ده ارامیزی بوزان وار
ایکیمیزه دار بیر قویوقازان وار

۳۱

أربیل شهرى الدانمادیو کیمسهیه
کوتولوغته هیچ قانمادیو کیمسهیه
بیزلر یاندیغ، سهن یانمادیو کیمسهیه
دهگیشیلمهز خویو اوسته قالدیو سهن
هیچ وهرمهدهن عومروموزو الدیو سهن

۳۲

یورد عشقینین بهری ئهلبهت اورهکتی
خوش یاشامی ههپیمیزده دیلهکتی
اونون پایى بیتمیهن بیر ئهههکتی
عومور بوویو خارچاساغتاههله از
سهنسهن اینان بیزدهکی بین بیر نیاز

۳۳

أربیل شهرى خوریات سهسین الاندا
ایچلی ایچلی معناسینا دالاندا
نغمهسینه مراقیمى صالاندا
"بابا بوگون بیلا یولداش" دییههرهه
گیولیمده غم گوزومده یاش دییههرهه

۳۴

أربیل شھری گھچھن گونون نغمهسی
ئەگلەنجەیدھن توی دوگونون نغمهسی
ھم کیفالینین، ھم اوزگونون نغمهسی
مقامیدی، خوریاتیدی، بەستەیدی
دیننەنیردی، نشتە وەرھن سەستەیدی

۳۵

ئەسکی گونون بەستەسینی ایتیردیغ
یابانجی بیر نغمە دیلە گەتیردیغ
ماعنیمیزی صاچما سوزە یەتیردیغ
اونوتولدو اورەک اچان بەستەلەر
بو قونودان ئەلین چەکتی اوستالار

۳۶

أربیل شھری دالدیغ بوشو بوشونا
ایش بیلمەزە اویوپ اولدوغ اشینا
بو ایشیمیز هیچ گیتمەدی خوشونا
اونان بیزی ھەپ دەستەکسیز بیراختیو
بیزیمنەن ھەپ تەرس داوراندیو، تەرس اختیو

۳۷

أربیل شهري چاغلار بویو چاغلادیو
خیر قاپیسین اچیپ شرین باغلادیو
شههید دوشهن گهنچلریوه اغلادیو
اخینجا دا گوز یاشلاریو ایز اولدو
چوزولهدی، چوزولییهن گیز اولدو

۳۸

أربیل شهري دونیا بیزه گهلهسه
بیز ییغلارکهن اوزوموزه گولهسه
گهلیپ بیزدهن دهردیمیزی الماسا
اینان قاللیغ اورتا یهرده چارهسییز
ارامییزدا بولونماز بیر یاراسییز

۳۹

اربیل شهري سهنسیز نیجه یاشییم
کیمی سهویم کیمین باشین اوخشویوم
ایسته ریم کی وجدانیودان داشییم
عشقیو ایچین چیرپینیری اوره گیم
سهنیو اولسون هپ چابام هپ نه مه گیم

۴۰

أربیل شهرى سه‌ننه‌ن گوجه‌ن یار اولدو
گولر صولدو دالدا قالان خار اولدو
گیولیمیزی یاخان اه و زار اولدو
هاردا قالدی او دوستلارین مجلسی
دویولورو "شهابا" نین خوش سه‌سی

۴۱

سه‌ننه‌ن الدیغ خوریات یازماغ هه‌وه‌سین
سه‌نده بولدوغ چالیش‌ماغین ده‌واسین
سه‌نده قوردوغ ئوزگورلوغون یوواسین
سه‌ننه‌ن باشقا توپراغی یورد توتما ریغ
سه‌ننه‌ن ئوزگه هیچ بیر باغدا ئوتمه‌ریغ

۴۲

أربیل شهرى کور دوگومو چوزمه‌دیغ
دوز چیزگیوه یانلیش چیزگی چیزمه‌دیغ
حقیقیمی‌زدا ئەتتیغودهن به‌زومه‌دیغ
باغیشلا بیر بیلیرسه‌و گهر صوچلویوغ
گوجوموز سه‌ن، ده‌سه‌غته بیز گوجلویوغ

۴۳

أربیل شهری سلام وهدیغ جواب وهر
یانلیش ایسهغ قارشیلیغین صواب وهر
حقیونهدی یاز کاغیدا حساب وهر
جان ایسته رسه و قان ایسته رسه و دورموشوغ
اوغرودا بو جانی قوربان قورموشوغ

۴۴

أربیل شهری قیناما چوخ سهله شسه م
دورت چه ورهوی کوشه کوشه دولاشسام
ایسته دیغیم دیله کله اولاشسام
یهنگی باشتان گه چهن عومروم جانلانی
چورویه ن بوش دامارلاریم قانلانی

۴۵

أربیل شهری بولبولوده ن صاینادیم
سه حهر واختی خوروزودان باینادیم
شهنلیگی گوده هالایودا اوینادیم
سه نیوچیندی دیله اولان خوش بهسته م
تورکمن قوخان باخیشودان سه رمه سته م

٤٦

هر ایل، هر گون، هر بیر اندا بیزیمسه
هر عقیده، هر ایماندا بیزیمسه
بیز سه نیوغ اینان سهن ده بیزیمسه
بونو انکار نه تمهغه ده امکان یوخ
دوشمانیو وار ایسه، دوستوو اوننان چوخ

٤٧

أربیل شهری گه همیشه بیر دونه رسهغ
اولایلارین دالی اوسته قونارساغ
اتالاری صایغی ایله انارساغ
مهزار ایچره روحلاری هپ شاد اولور
ادلارییلا ادیمییز بییر اد اولور

٤٨

چوخ گه جهلر یوخو گیرمهز گوزومه
دوشوندوغچه سهن گه لیسهن سوزومه
ارزولارین هپ یاناشییر ارزوما
سه وگیلرله او ان جوشار اوره گیم
یوجهلره هاوالانییر گهرچه گیم

أربیل شهرى نه زولم ئه‌يله نه يالوار
 انساندان نه غم بيتهر نه ده هاوار
 كيمسه بيلمهز گه‌لهن گونده نه‌لر وار
 ديليم دورمان، سوزوم چوختو دمه‌غه
 چوخ يازيغ كى فرصت يوختو دمه‌غه

أربیل شهرى بيزيم چاغ چوخ كوتودو
 گيوليميزده توتوشان كين اودودو
 "نه ايشيم وار" چوخ كيمسه‌نين نوتودو
 تهك كيشيسه‌ل چيخاردادى گوزلرى
 "بوركوم توتوم، يه‌ل قاپماسين" سوزلرى

كركوك خلقى خلقيميزين قاردهشى
 حق يولوندا حقيميزين قاردهشى
 خوش خويويلا خولقوموزون قاردهشى
 باغلانتيميز بير اولكودو، بير ايمان
 بيز توركمينيغ، بيز توركمينيغ، بيز توركمن

۵۲

أربيل شهرى گون گهچەر عومر ازالير
قىش دا گهچەر باهار ياشين ياز الير
ايگيتلريو گوزه ليودهن ناز الير
دوغرو سهوهن عشق اودوندا هيچ يانماز
قاووشماغى ارييانلار اوصانماز

۵۳

كوتو دههم زاتهن كوتو دهگيسه
خوش گورودهن ايليرين بهگيسه
بير بيزيمنهن بو خويويى نهگيسه
اراميزدان نه لر گهچميش بير بيلسهغ
سهوينيريغ بير بهدهن بير جان قالساغ

۵۴

دوز يولوودان ايريلدى قساج اولاديو
ايسته ديلهر اولسونلار كى جلاديو
باغيشليپ گهنه اچتيو قاناديو
بيلسه و نيجه اوزو قارا قالديلار
ياقينا راق پيشمانليغا دالديلار

۵۵

سه‌ننه‌ن ده‌گی گه‌رچه‌گیوی ایتیرهن
چالیش‌ماوی، ئەمه‌گیوی ایتیرهن
تورک‌منج‌یلغ ئەره‌گیوی ایتیرهن
بیر‌گون گه‌لیر ئوز ئوزونو ایتیریر
یاشامینی فلاکت‌ار بیتیریر

۵۶

أربیل شهری قافاسیزدی بو دنیا
غمی چوختو، صافاسیزدی بو دنیا
هم یالان هم وه‌فاسیزدی بو دنیا
اغلی‌یانا گوله‌ر مائتم ایچینده
گوله‌نه ده اغلار بایرام ایچینده

۵۷

أربیل شهری اویاغ قالیپ یاتمادیو
ده‌مده سه‌نی ساتانلاری ساتمادیو
دوست‌تو ده‌گی، یادی بیله اتمادیو
بو اچیدان خیرا یوردوم صونیوی
ده‌گی‌شیلمه‌ن عینی گوردوم دونیوی

۵۸

أربیل شهرى اجى گونلر چوخ اولدو
حسرهت چهكهن گيوليميزه غم دولدو
اوميد ارزو ئەتتغي ميميز گول صولدو
بیر گونده ييغ يارينيميز يوخ سانكى
بهله عومور صاييليري يازيغ كي

۵۹

أربیل شهرى نه بهكلييم فهلهكتهن
يوقسون قويدو مهنى بين بير ديلهكتهن
بیراخمادی قاوشوم او مهلهكتهن
شهيتان گيبي اراميزى داغي تتي
سوزوم ئولهن عشقيم ايچين اغي تتي

۶۰

أربیل شهرى بير دهرديوى ده مه مه هيچ
اونون ايچين اوزولوپ غم يه مه مه هيچ
سوموك دهگى ئەتيوه ده قيمي مام هيچ
دهگه رليسهن چوختان بيلله م شانيوى
دامارلاريم تاشييري ال قانيوى

۶۱

أربيل شهرى سهنهن وهفا اليشتيم
چيراغ اولوپ يوللايودا اليشتيم
اوغرودا مهن گهجه گوندوز چاليشتيم
ايسته مهديم بير گون سهنسييز اولماغى
ارزو ئهتتيم سهنده مراد الماغى

۶۲

أربيل شهرى اوروج ابي خير ابي
گه لير موتلو ئهدهر بييزيم سارايبى
نعمتينهن اليرغ بير چوخ پايى
اخشام اولوپ اوروجوموز اچارغى
صونرا "سيني زرف" اوينونا گه چه ريغ

۶۳

بير زوقتان سيني ئهله الينى
دهسته گولدهن صاقلى مونجوغ بولونو
بولونونجا صيرا سازلار چالينى
خوش سه سلردهن خورياتيميز اوخونو
ديننه نديغچه سهوينچ صارار چوخونو

۶۴

أربیل شهرى بیر وار ایدی بیر ده یوخ
دوغرو دەرلەر گهرچهک ازدی، یالان چوخ
ئەسکیدن اچ اولان قارین ایندی توخ
گون دهگیشیپ زامان باشقا زاماندی
کیمینه خوش، کیمینه ده زینداندی

۶۵

أربیل شهرى نانکور چیختی گوچهنلر
سانا گوچوپ سهنی واتان سهچهنلر
ئەکمەگیوی ییپ صویوو ایچهنلر
اوتانمادان أربیل بیـــــــزیم دیلاله
یهرلیسینه کوتو سوزدهن قییلار

۶۶

أربیل شهرى بیر سوزوم وار دیم قوی
yalan ایسه دورمادان گهل گوزوم اوی
سانا اویماز بو یابانجی دونو صوی
سهن ئەسکیدن چوخ بیر شیرین شهر ایدیو
توم گوزلری یالدىزلییان سحر ایدیو

۶۷

أربیل شهری نشئهسی وار دوز ایشین
یاشام خوشتو گولگه سینده باریشین
زبون سالتا، مراد خانی گیریشین
هپ یهنگیدهن گورمهغ گه لیر ایچیمنه
خوشوم گه لیر فولکلور اولان بیچیمنه

۶۸

أربیل شهری داغینیغتی سوروموز
بولانماغتا ئەل کیریدهن دوروموز
بو اوزدهن ده یومشامیری قوروموز
بو صوروئا بولالیغ بییر چاره
ئهلدهن چیخسا گهنیشلهنی چوخ ازا

۶۹

أربیل شهری دیلدهن صالمام ادیوی
اونوتمام دا ئەکمه گیوی زادیوی
دوغرو بیلمه م گورسه م بیله جادیوی
سانا اویماز چیرکین اولان جین ایشی
سانا اویار ئەلبهت دوغرو دین ایشی

۷۰

أربیل شهری ایتیردیغیم تاپمادیم
قاپتیغیوی تهز ئەلیودهن قاپمادیم
دوشونمه‌سینز هیچ بیر ایشی یاپمادیم
گه‌نه بیلمه‌م نیجه قالدیم بوشلوغتا
بیر گورمه‌دیم غه‌ریب باشیم خوشلوغتا

۷۱

أربیل شهری پهریشاندی حالیمیز
بوشا گیتتی ئەلده اولان مالیمیز
چیگنیمیزده تهز بیرتیلدی شالیمیز
چیریل چیپلاغ، ایاغ یالین قالمیشیغ
صونو گه‌له‌ز قارا گونه دالمیشیغ

۷۲

دهم گونونده چیخماز ایسه سه‌س مه‌نهن
باغلانتیوی بوزوپ ار او کسه مه‌نهن
سوتوو حرام ئەیله، داریل کوس مه‌نهن
باریشماغا گه‌لدیمسه ده باریشما
کوتو گونه دوشه‌رسه‌م ده قاریشما

۷۳

دوغرولوغون خویون سه‌ننه‌ن قاپمیشام
قاپمیشام دا دوغرو یولا تاپمیشام
ئەلیو ده‌گی، توپراغیوی ئوپموشه‌م
ایش باشیندا لیبیکم وار ئەم‌ریوه
باغیشلارام گەنچ عومرومو عومریوه

۷۴

أربیل شهری یاتمیشیدینگ اویان‌دینگ
چالیشماغین اغ رهنگیدن بویان‌دینگ
گوجلو ایدینگ زورلوجلارا دایان‌دینگ
یوز ایل ده‌گیل، بین ایل صونرا بیز بیزینگ
یاد ئوگونده چوزولییهن بیر گیزینگ

۷۵

أربیل شهری چوخ بیغلادیم یاشیم سیل
بیر از قدریو بیلەنلرین قدرین بیل
بیر سه‌ن قالدیو گیولیمده بیر ده بو دیل
سه‌ننه‌ن باشقا دالدا قونان ده‌گیله‌م
دیلمنه‌ن ده بیر ان دونه‌ن ده‌گیله‌م

۷۶

أربیل شهری دیولییان فهریادام
غمایلرین لوحه سینده بیر ادام
یهتهر ارتییغ چوخ بیر حالی بهریادام
یالغوز ئوزیو بو حالیمه تانیغ سهن
سهن ده مه نیم کیمین باغری یانیغ سهن

۷۷

أربیل شهری دون بیز بوردا وار ایدیغ
بیر بیرمیزه یولداش ایدیغ یار ایدیغ
دوستا سه وینچ یادا اه و زار ایدیغ
ایندی او خوی قالمییبتی بیزلرده
گیزلنه نمی شیغ چوزولیییهن گیزلرده

۷۸

اغاچ کیمین دالیمیزی که سه سه له
اجیمادان باغری میزا باص سالار
بیر بیر ده گیل، اون اون بیزی اص سالار
حقیمیزدان واز که چه نیغ بیر تورلو
لابد بیزی ده سته که هر اونورلو

أربیل شهری اولاشماغچین دوز گونه
 صارمالیغ وار یارینی یوخ دونه
 سهرمه لیغ گه رچه گی گوز ئوگونه
 بیسز بو یوردون بو توپراغین ئوزویوغ
 قارده شلیغین انلام وهرن سوزویوغ

أربیل شهری بیر بیرمیزدهن دویمادیغ
 بیر شه ی ایچین ایکی یولدان اویمادیغ
 چوزومونو اورتا یه ره قویمادیغ
 مه ن هه دهیم، سه ن یوخ ده دیو یاشاما
 بیتمه ن اولدو ارادا بو اشاما

أربیل شهری قوی دهردیوی چه که بییم
 اوغرودا دا گوز یاشیمی دوکه بییم
 هر باغیودا اومید گولون نه که بییم
 یاشام یولو اوموت ایله یورولور
 بو یولدا دا اوموتسوزلار یورولور

۸۲

أربيل شهري گولهغ ايچين اغلاديغ
بو دويغويلا زامان زامان چاغلاديغ
شاش قالينجا سر قاپيسين باغلاديغ
چوزوملري اتتايغ دهريا ديبينه
توتوندوغ دورت ئەلدەن اوموت ايپينه

۸۳

أربيل شهري ميخسيز قويدوغ ناليوي
بالتالييب پارچالاديغ داليوي
يوخسول اولدوو هيچ صورماديغ حالوي
اونون ايچين كوتوگونه اوغرادايغ
اجيمادان بيربيريميز دوغرادايغ

۸۴

أربيل شهري اراميذا گيرهن وار
گيوليميزي بيربيرميزدهن قيران وار
اما بيلمهم يارديم گونودوران وار
وار ديهه رسهم وارليغينا الدانمام
يوخ ديهه رسهم يوخلوغونا اينانمام

۸۵

صوچلولارلا پاک ادیمیز اد اولسا
بیزلری بو حالدده گورهن شاد اولسا
حاکمیمیز، شاهدیمیز یاد اولسا
قورخوموز یوخ وهردیغلی قاراردان
کاریمیز چوخ ئەتتیغیمیز زاردان

۸۶

أربیل شهری ایی بیللیغ بیز کیمیغ
ایلار کیمین ارالیغیغ، ئەکیمیغ
بیر بیرمیزین یاراسینا حکیمیغ
دەرمان وار دا، اما چوختو دهردیمیز
گورونورده کی هیچ یوختو دهردیمیز

۸۷

أربیل شهری ایریلدیم گهنچ چاغیمنان
ایرلیغ گول قویاردی شهن باغیمنان
قارا گونلر گوجلو ایدی اغیمنان
نهلر ئەتتی بیلسهو بو گهنچ یاشیما
به یانلاری تهز داغیتتی باشیما

أربیل شهیری داهانهلر دییهیم
 اوخوم بیستی، ایستیری بیر اوخ یاییم
 سانا قییمام ئوز ئوزومه قییااییم
 بیلیریم ده مهنه واتان هه سهسنه
 چوخ دهگه رلی، چوخ بیر عزیز واتانسان

دهدیغیم گون یا یاریندی، یا دوندو
 دورانیشی یا مائتم یا دوگوندو
 بهل باغلاما ناچیز دونیا دورت گوندو
 اوچ گونونده نه ایشیتتیغ، نه دهدیغ
 گهلهن دهگی، گیدهن ایچین غم یهدیغ

یوز ایل غمیو چهکسه بیر گون داریلماز
 توپراغیودان باشقاسینا صاریلماز
 ایسته سهو ده گهنه سهننهن ایریلماز
 بوپله سهن ده اربیلاییه اربیل اول
 او دایاغیوو سهن ده اونا بیر بهل اول

۹۱

حيات ايچين دوغرو ياريش سهندهدى
ئولچمهيه ده دوغرو قاريش سهندهدى
دهرين سهوگى، تهمينز ياريش سهندهدى
تا ئه زلدهن ياريش سهوهن بيريسه
صاواشتان دا ئه ووهل ياريش يهريسه

۹۲

أربيل شههري چاره بولوم دهرديوه
نامهرد اولان توخونماسين مهرديوه
قويون كي مين ياييلميشيغ ارديو
چوبان اول ياي بيزيم كي مين سورونو
هر گهنجيوده جانلاندير گوک بورونو

۹۳

أربيل شهري ياغيش چوخ دهرت علاجى
چيفچيلرين باشتا گهلهن اماجى
اما نهينيم توخ اولييان بو اجى
نه چاليشير بير صوگهلسين ارخين
نه چار بولار تهرسه دونهن چارخين

۹۴

أربیل شهیری چوخ سه‌وهردیغ بیرینی
بیر گوره‌دیغ سریمیزلا سرینی
بوش گورونجه ارامیزدا یهرینی
سه‌وگیمیزه غم قاریشتی یوخ ایکن
گوزوموزده گوز یاشیدی بیریکهن

۹۵

أربیل شهیری دوزه‌نسیزلیغ زور ایشتی
اویغارلیغا چیرکین اولان گیریشتی
قیشی بیتمه‌ن، باهاری دا بیر قیشتی
نه گوندوزو قاییمیزا کار اولور
نه گه‌جه‌سی گیولیمیزه یار اولور

۹۶

أربیل شهیری بورجوو وارسا وهره‌غین
ئه‌سکی گونون حسابینی گوره‌غین
"قانلی دهره" هاردا قالدی صوراغین
اوردا اولوپ بیته‌نی یاد ئه‌ده‌غین
انیلارلا روحلاری شاد ئه‌ده‌غین

۹۷

دوندەرەييم گەچمىشتەكى زامانى
صااوراييم بىر از ئەسكى سامانى
داغيداييم باشتا اولان دومانى
بىر باخاغىن قىريغ كىمدى صاغ كىمدى
خىصىم، يوخسا خالصىم دەردە كىمدى

۹۸

أربىل شەھرى دەوران بىزى يان ئەتتى
ئولولرىن تەننىندە بىر جان ئەتتى
ھەر نە ئەتتى زولوم ئەتتى، قان ئەتتى
گوز ئوگوندى تالان اولدو دونيامىز
گەرچەكلەر يالان اولدو دونيامىز

۹۹

أربىل شەھرى ھوسكوتلونغو خوش گورەن
حق سوزونو يانلىش گورەن بوش گورەن
اياغ اولان كىمسەلرى باش گورەن
گون گەلدىغچە توم دوزەنى بوزولور
اغ رەنگىنە لەكە دوشسەر بوز اولور

۱۰۰

أربیل شهری تالعیمییز تهز یاتتی
زامان ته مییز گیولیمییزه کین قاتتی
یامان یهرده اوستوموزه گون باتتی
امان بییزی خاراب دییهن لال اولسون
حالی بییزدهن داها بهتەر حال اولسون

۱۰۱

أربیل شهری چوزومسوز گیز دهگیلیغ
کوتوزامان باغریندا ایز دهگیلیغ
بو گوردوغوو اینان کی بییز دهگیلیغ
ئهگەر دهسهغ "بو گون هارا، بییز هارا"
حقیمییزدی سیتهم ئهتسهغ قدره

۱۰۲

أربیل شهری یایا سال بیر اوخیوی
دوندهر بیر ده وار ئهلینه یوخیوی
از بیر شهیدن ئهلهده ئهیله چوخیوی
بیر دوزهن وەر بو دوزهنسیز واختیوا
بیر انیشلی حاکم اوتورت تاختیوا

۱۰۳

أربیل شهری بیر، ایکی، اوچ باشلا سهن
کور شهیتانی لعنتله سهن داشلا سهن
یارین ایچین گوزهل شهیلر دوشله سهن
کوتولوغون پیس جانینی قووالا
گوک سماوا موتلولوغو هاوالا

۱۰۴

أربیل شهیری قارالادیغ اغ اوزو
کین نه لیدن یارالادیغ صماغ اوزو
گول یهرینه تیکهن اولدو باغ اوزو
چیرکین نه تیغ هر بیر گوزهل نه سنه نی
ارا یهرده داغیت تیغ بو فتنه نی

۱۰۵

أربیل شهری جواب بوختو سوروما
قانمیرام دا ایشیت تیغیم یوروما
نه دییسهن بو انلامسیز دوروما
کوتو دهرسه و صوچ کیمده دی، صوچ کیمده
بو دورانی دهویرمه یه گوچ کیمده

۱۰۶

أربیل شهری ایکی قاردهش ووروشتو
قاوغالاری کوتولوغه بوروشتو
یانلاریندا جاننان پاها قوروشتو
پارا ایچین سانانا دا چوخ قییدیلار
صوچلانیدیجا سانانا کوتو دهیلەر

۱۰۷

ارادهمله ئوزومو چوخ گوجلهدیم
بیر گوجومو ایکی ئەتتیم اوچلهدیم
یاردیم ئەتمهز، یان دورانی صوچلادیم
سهن مه نیمسهن باشقاسینا یار ئەتمه
سینه و اوسته خائلی وار ئەتمه

۱۰۸

أربیل شهری آمان صاغلایر آمان
یهتر ارتیغ ایسته مه بو قادار جان
دهیشیو قان، سوزجوگو قان، لافیو قان
مهن بیلیردیم سهنی باریش سه وهنسه
هیچ بیلمه زدیم بونجا ووروش سه وهنسه

۱۰۹

أربيل شهرى دوستلۇغ شھرى أربيليم
بيلگيليسەن سەننەن الير ئەر بيليم
سەندە اولان تورکمنلرى ئەر بيليم
اولاردى كى اينان اورەك يانانيسو
اولاردى كى جاننان سەوہن جانانيسو

۱۱۰

أربيل شهرى گەنە شاشتيم ئەليودەن
پوسکوروروقور اتەشلىر ديليسودەن
نە اننيسيم بو اننامان قولوودان
باريش بيلمەن، ھە سەوينير ووروشتان
كىفى گەلير تالانداكى قوروشتان

۱۱۱

أربيل شهرى توخ قارينلار اچ دوشتو
گەلديغچە دە اسان ايشە گوچ دوشتو
اورتا يەرە عاف اولييان صوچ دوشتو
بیر اد واردى بېردەن بېرە سيليندى
ئەتتېيغلىرى اچيغ اچيغ بيليندى

۱۱۲

أربیل شهری صوسوز قالدیغ صو یاغدییر
صوسوزلوغتان باخ کیم خاستا، کیم صاغدییر
صورا اننات بیله غین بو نه چاغدییر
چه ورهسی صو اولان صوسوز قالیر هیچ
بو صوسوزلوغ لافین دیله الیر هیچ

۱۱۳

أربیل شهری سهنی گورهن دالیری
چونکو بییری صاتیپ بییری الیری
هر یه ریودهن قان قوخوسو گه لیری
کوتولوغته ایتیرمه ئوز ئوزیوی
قورت گوزونه به نزه تیرمه گوزیوی

۱۱۴

أربیل شهری یاد نه، ئوزو نه اولسون
تاختی، حکمی، لافی، سوزو نه اولسون
صامان اودو ایسه، کوزو نه اولسون
والله هیچتی، بالله هیچتی، هیچتی هیچ
گهره کیرسه توت پارچالا قانین ایچ

۱۱۵

أربیل شـهـری گـهـنـه یـالان دـهـدیـلەر
اـجـیـمـادان هر شهـیـوه قـیـیـدیـلار
یـام یـام کـیـمـین ئەـتـیـوی دـه یـهـدیـلەر
پـارا ایـچـین دـو کـتـولەر ال قـانـیـوی
کـیـرلە تـتـیلەر اغ اولان هر یـانـیـوی

۱۱۶

أربیل شـهـری بو چاغ بیلـمـه نه چاغدی
رەنگی یوختـونـه سیـاـهـتی نه اغدی
اوستـومـوزه قورـشـون یاغدی توپ یاغدی
ویران ئەتتی دورت یانی دورت کوشهـنی
پارچالادی گیویلدهکی شوشهـنی

۱۱۷

قوجامانسان بو افتخار شانیدودو
عزیز اولان توپراغیدودو، جانیدودو
گیولیمیزدهن اخان تهمیز قانیودو
باشی اوسکهک اولولاردان اولوسان
ئوزگورلرچین ئوزگورلوغون یولوسان

۱۱۸

أربیل شـهـری دینله، دهدیم یاز قالهـم
بیتمهـلیدی بو حسرهـتتهـن بوئهـلهـم
حمد اولسون که ایندی یالغوز دهـگیلهـم
صاریبیتی دورت بیر یانیمی تورکمنلر
قیصقانیری اونان مهنی دوشمانلار

۱۱۹

أربیل شـهـری بیلمهـم دییم نیجهـیهـم
چوخ فهـرسیزهـم، قارانلیغام کهجهـیهـم
نه یازیغ کی دیننهـنمییهـن ههـجهـیهـم
کوتو بیر دوست اسان ایشیم گوج ئهـتتی
هر نه ئهـتتی یانلیش ئهـتتی صوچ ئهـتتی

۱۲۰

ایش بهـرینی دهـدی قـــــــودو الانی
چیقارچیلار قیرمادادی یالانی
لاف قاوغاسی صارمیش چوخ بیر الانی
بو ارادا رولو بویوک کـــــــینین ده
اوندان قـــــــیلیچ پاص توتورو قـــــــینیندا

۱۲۱

أربیل شهری بوش لافلاری الدیرمام
بوشونا دا داووللاری چالدیرمام
کوتو سوزدهن کیمسهیه ده صالدیرمام
هر بیر یهرده حق نهدی او سوزومدو
دوز دوغرو دا حقی گورهن گوزومدو

۱۲۲

أربیل شهری کهشکی یالان بیلسهیدیم
یالان یهره بیر اوزیوه گولسهیدیم
سوز دیپ ده صونرا اغزیم سیلسهیدیم
بیلیسهن ده هیچ اویماز بو خوی مهنه
ئویله ایسه گهل دوغرودان اوی مهنه

۱۲۳

أربیل شهری سهن بیزیمسهن بیزیم قال
بیز سهنیویغ نه ایسته رسه و بیزدهن ال
چه کینمه هیچ اوغرودادی جان، قان، مال
سهنسیز بیزه دنیا یوختو، حیات یوخ
وارلیغیودان گوزلریمیز اولسون توخ

۱۲۴

أربیل شهرى غه ریبله اوز وهردیو
یاز گونوقار، قیش گونو ده کوز وهردیو
صوفرا اچتیوئه کمهک وهردیو، دوز وهردیو
بونو گوروپ فکرلری قالماغتی
وارلیغیوی ئه لیمیزدهن الماغتی

۱۲۵

أربیل شهرى ایلیغتهن بیتمه دیو
دوغرو وارکهن، یانلیش یولا گیتمه دیو
یهرلیه سیننه غه ریبی فرق ئه تمه دیو
اما یازیغ اونلار کوتو چیختیلار
یهرلیه سینین اوره گینی صیختیلار

۱۲۶

أربیل شهرى ایلیغین باشییغ
انسانلیغین ته مه لیغ داشییغ
یوخسوللارین ئه کمه گیغ اشییغ
قارده شلیغتی هه وه سیمیز خویوموز
چالیشقانی قازاندریر اویوموز

۱۲۷

أربیل شهري رحم كوركون صويماديو
انسانليغا خزمتلردن دويماديو
ئوكسون اولدوغ، بيزى ئوكسون قويماديو
بابا اولدو، نهنه اولدو سهن بيزه
اوخشاديغچا نه خوش دهديو جان بيزه

۱۲۸

هاردا قالدی او سارايلا او خانلار
هاردا قالدی او قلبی صاف انسانلار
دونهز اولدو سهننهن گوجهن كهروانلار
أربیل شهري گوزهل گونلر هانيلار؟!
سراب كيمین قايب اولورو انيلار

۱۲۹

أربیل شهري سهيران ایدی چوخ يهريو
ايندی يازيغ گهزمهغ ايچين يوخ يهريو
غم دولودو اچيغ يهريو، توخ يهريو
نه داغيودا بير موتلولوغ قاليبتي
خازان ايسه باغلاريوی اليبتي

۱۳۰.

أربیل شهرى سه‌وینیردیم سه‌نیونهن
هر دوز ایشته ده‌وینیردیم سه‌نیونهن
چوخ زامانلار گووه‌نیردیم سه‌نیونهن
انجاغ ایندی گووه‌ن یه‌ری قسویمادیو
یادا اویدوو، یازیغ مه‌نه اویمادیو

۱۳۱

أربیل شهرى نه ئوگ نه ده قیر مه‌نى
پاکلاماساوا اینان بوغار کیر مه‌نى
هه داغیت تیو توپلامادیو بیر مه‌نى
بیرایکه‌ن اوچ دورت به‌ش یه‌دی اون اولدوم
جان چه‌کیشهن ئولو جانا دون اولدوم

۱۳۲

أربیل شهرى گونلر ته‌رسه دولاندی
حقلی حق‌سیز بیر بیرینه بولاندی
ایی کوتو بیر ئەله‌کته ئەله‌ندی
حق‌سیزلیغا حق‌سیزلیغلا قاریشتیو
دوستتان ده‌گی، دوشمانلاردان باریشتیو

۱۳۳

أربیل شهری اوزوموزه یان باختیو
بوینوموزا یاد زنجیرین نیش تاختیو
بیر یاش کیمین گوزوموزدهن تهز اختیو
صانکی بییزی تانیمادیو بو ده‌مده
گیولیمیزی بیرااختیو بین بیر غمده

۱۳۴

أربیل شهری هاردا قالدیو، هانی سه‌ن
قابوغتان چیخ، گوستهر دوغرو یانی سه‌ن
به‌ستی بونجا، ادامیوی تانی سه‌ن
صونرا مه‌ن ده سانا غشیم دییه‌ره‌م
دییه‌نده‌م ده اینان کی چوخ غم یه‌ره‌م

۱۳۵

أربیل شهری دهرین عشقیو جان‌دای
اوره‌کته‌دی، داماردادی، قان‌دای
ئوله‌نه دهک اومودوموز سه‌نده‌دی
یاتاغ کیمین پاک سینه‌وی اچ بیزه
ئوزگورلوغون قوخوسونو صاچ بیزه

۱۳۶

عشق‌یو بی‌زی چه‌کەر ئەسکی دەملره
دوست باغیندا نوش ئەدیلهن جاملارا
سەن دە سالما گونوموزو غملره
سەوینچلری گیولیمیزه چیز شهریم
اوموتلارلا قایناشاغین بی‌ز شهریم

۱۳۷

گەرچەک ایشته بویوک اولسون دیله‌گیو
حق اوغروندا اوزات گوجلو بیله‌گیو
هیچ کیمسه دە ایتیرمەسین ئەمە‌گیو
چوختان بەری اییلرین شهریسەن
ایگیت سولتان موزەففەرین شهریسەن

۱۳۸

أربیل شهری سولتان‌یوین ادی وار
هر گیویله‌ده هر بی‌ر دیله‌دی وار
اونون دا چوخ دوشمانی وار یادی وار
قوروماغتا بی‌زه یاردیم ئەت شهریم
بی‌زیمەن دە بو مرادا یەت شهریم

۱۳۹

أربیل شهرى سیل گوزومنهن یاشیمی
اوخشادیغچا سهن صیغاتلا باشیمی
یوخسسوللارا ئوزیو پایلا اشیمی
ارامیزدا هیچ کیمسه اچ قالماسین
بیز واریساغ یادا محتاج قالماسین

۱۴۰

أربیل شهرى باغلاریون باری یوخ
الماسی یوخ، هیواسی یوخ، ناری یوخ
یالغوز قالان باغوانیون باری یوخ
بیر یاردیم ئەت یاریم چولوغ ایشینه
باغیشلا بیر تازه باهار قیشینا

۱۴۱

أربیل شهرى حقى تانى، حقا باخ
اونا قـاـووش، یولوندا دا قندیل یاخ
بیزیمنه اول، اویغارلیغا یوکسهل، قاخ
بیزدهن باشقا کیمسه یانماز حالیه
ئەل اوزاتساو ئەل وهریریغ ئەلیوه

۱۴۲

أربیل شهرى قدر قییمهت بیلمه‌زسه‌م
قارا باختیو به‌یاز ئەدیپ سیلمه‌زسه‌م
چالیشیپ دا سانا یاردیم قیلما‌زسام
عومور بویو عاف ئەیله‌مه‌ صوچومو
که‌س داماریم ییخ تا‌قاتتان گوجومو

۱۴۳

چه‌ره‌می‌زی بیر ده‌ امان ئە‌ده‌یدیو
گونلر گی‌بی حور گه‌لیپ حور گیده‌یدیو
حق‌سی‌زلرین حق‌لرینی ئۆ‌ده‌یدیو
بونو یاپساو ساکن اولور گی‌ولیمین
بو ایشی‌وده‌ن اوموت الیر گی‌ولیمین

۱۴۴

أربیل شهرى بوردا که‌سیم سوزومو
چوختا یالغوز گوروره‌م ئوز ئوزومو
دوست گه‌لینجه‌ یولدا قویما گوزومو
گوندوزومو چالیشما‌غتان نا‌قی‌شلا
گه‌جه‌مه‌ده‌ بیر ته‌سه‌للی با‌غی‌شلا

۱۴۵

أربیل شهری ئه‌ی ئه‌سکیدهن وار اولان
بابامیزا، قوجامیزا یار اولان
ئه‌لرینه، دیلرینه کسار اولان
نیشین بویه داریلیبسان کوسویسهن
دوستلوغو یوخ بیزدهن اراو کهسیبسهن

۱۴۶

أربیل شهری انصاف ئه‌یله داریلما
ئه‌یو وارسا بیر بیر سه‌له داریلما
اومید کهسیپ هیچته به‌له داریلما
او بابانین، او قوجانین اوغلو یوغ
سه‌نیو کیمین بیر یوجه‌نین اوغلو یوغ

۱۴۷

أربیل شهری حق بیردی کی بیر باختیغ
حق سیزلیغین باشینا دا ته‌ز قاختیغ
کوتولوغو تا ایلک گوندهن بیراختیغ
سه‌ن ده حقی تامامیلا گور بیزه
حق ئه‌لیدهن حقی میزی وهر بیزه

۱۴۸

أربیل شهرى انلیینجا گیزینی
بیرر توتایدیم پاشا اوغلو ایزینی
گه تیره دیدیم "عبدالخیار قیزینی"
قاووشورکه ن گیلیمی شاد ئه دیدیم
ماتالاردا ماتالیم اد ئه دیدیم

۱۴۹

قیران بیله گه لسه صوندا یاشینا
صاقین اولما کوتولره اشینا
یوغوردون یه، چاناغین چال باشینا
سوتته ن ته میز ادیوله که بولماسین
تاریخیوی اوخویانلار گوله سین

۱۵۰

أربیل شهرى به شیکلری بیر به له
به له دیغچه بالالارا جان سه له
له یله ئه دیپ استا استا گه ل دیله
یوخو الیپ یاتسین شیرین بالالار
قونجا گوله باتسین شیرین بالالار

۱۵۱

أربیل شهری بیر از قونوش دینلیم
اچینگ سهله سرلاریوی انلیم
غمیو وارسا چیله سیننه ن اینلیم
کیفیو وارسا شادلیغیودان پای الیم
قویما مهنی بونجا ئهلی بوش قالیم

۱۵۲

أربیل شهری ایکله مه سوزومو
قوی بیرلیغته یه تیش تیریم ئوزومو
یوخسا دا گهل باغلا ایکی گوزومو
بوشا گیتسین اوزات تیغچا ئه لیمی
قولاغ صاغیر، لال ئه یله ده دیلیمی

۱۵۳

انسانی اوز قارالییان یالاندی
بیر شهری ده ویران ئه دن تالاندی
قوچ ایگیدین گووه ن یه ری الاندی
وهر ده اونا قیر اتیلا قیلایجی
تا کی وهرسین دوشمانینا یوز سانجی

۱۵۴

ئەى قوجامنان قالان نازلى يادىگار
ئەى بابامى موتلو قىلان بختىيار
بىزلر ايچىن بوگون سەنسىن تەك دىيار
وارماغ ايچىن گەل بىزىمنەن يارىش بىر
كوسەنلرلە گەنە ئوزيو باريش بىر

۱۵۵

سەن ايستە كى وەرەغىن يوز جان داها
ياشاماغيو جانىمىزدان چوخ پاها
بوگون بىزىم حمد ئەدەغىن اللها
كىم بىلىر كى يارىن نەلر اولاجاغ
كىم اچىلىر، كىم گول گىبى صولاجاغ

۱۵۶

أربىل شەرى بو صوصماغىن صونونە
بەستى بونجا گىرمە قويون دونونا
يا اچىغلا دوگوملو بو قونونە
يوخسا دا ال حق قىليچىن ئەلىوہ
زولم اولورو ياردىم سەوہن ئەھلىوہ

۱۵۷

أربیل شهری گوگو دومان اولاسین
باغچه ودهکی تازه گوللر صولاسین
هیچ بیر زامان گوزیو یاشتان دولاسین
اغلاماغا صاریلماسین گولوشلر
شهن اوزیودهن ایریلماسین گولوشلر

۱۵۸

أربیل شهری هه بیله صاغ قالاسان
معمور هم ده چیچه کلی باغ قالاسان
حق یولوندا یانان چیراغ قالاسان
ایدینلیغیو ایشیغلا سین هر یانی
سه ویندیر سین قارانلیغتا انسانی

۱۵۹

أربیل شهری قالایا بیر چیخایدیم
گوز دولوسو یاپی سینا باخایدیم
صو اولایدیم گوز لریننه ن اخایدیم
یادیم دادی هله اوش صاغ اویونو
دار بوروغدا قارا قاشش صاغ اویونو

۱۶۰

سه‌نده یاشار بین گه‌ج‌لی ماتالیم
سه‌نده گه‌رچه‌ک اولور بین بیر خیالیم
سه‌نده یاریم، سه‌نده گوزهل مه‌رالیم
قاووشماغا گیده‌ن یولو بولسام بیر
قاووشوپ دا دویا دویا گولسه‌م بیر

۱۶۱

بیر دوغ‌موشام بیر ده ئوزگور دوغ‌ایدیم
سانا خائن اولانلاری بوغ‌ایدیم
یاغیش کیمین شه‌ن اوزیوه یاغ‌ایدیم
یاخیییایدیم او توز توتان ایزیوی
به‌لکی چوزه بیلیردیم بیر گیزیوی

۱۶۲

أربیل شهری گونلر بیزی به‌سله‌سه
ایلار شالی اوموزلاری سوسله‌سه
ایلر دیلی به‌سته‌میزی سه‌سله‌سه
او زامان بیر فایدا بولار واختیمیز
اچیلیر دا باغلی اولان باختیمیز

۱۶۳

بیر سوز ایچین چوخ اوغراشتیم یازیودان
تورکو ئه دیپ اونو چالدیم سـازیودان
نازیو چه کیپ نازا گه لدیم نازیودان
کـه شکی هر گـون به له نازلی اولایدیم
دویونجا ناز چه که نیـمی بولایدیم

۱۶۴

أربیل شهری بیر الایدیم یانیوی
قوخلویایدیم توپراغیوی جانیوی
ئهمجه گیودن ئهمه دیدیم صاف قانیوی
به لکی بیر ده هوشوم باشا دونه ردی
اوره گییمده یانان اتهش سـونـه ردی

۱۶۵

بالتا الیپ ییخایدیم زولم هیوانین
یوخ ئه ده دیدیم خاخا اولان فهـرمانین
چادیر چاخیپ قـورایدیم حق دیوانین
دادی اولان گه لیپ بیر داد ئه ده دیدی
حقین الیپ گیولینی شاد ئه ده دیدی

۱۶۶

قاناد اچىپ روزگار كىمىن ئەسەيدىم
قارلى داغى، دوز اووايى باصايدىم
صىنىرلاردان ئەنگەل ايپىن كەسەيدىم
ئوزگورلۇغە اچايدىم دورت قاپىوى
سەوگىلرلە اونارايدىم ياپىوى

۱۶۷

أربىل شەھرى بىتمەز اولدو يو ماتال
گورونمەدى گەرچە گىندە بىر وصال
اونوتمام هىچ اما گەنە يادا صال
غەرىب دوشەن بىر گون دۈنەر يوردونا
چارە بولار اىرلايىغىن دەردىنە

۱۶۸

أربىل شەھرى قەدەرىمەن اوزولمە
اچىيىپ دا ياپتىغىنا بوزولما
مەنەم كىمىن غملىلردەن دوزولمە
مەن ئولورسەم اوغروودا بىر نەركەتى
يارىنلاردا جانلى قالماو گەرەكتى

۱۶۹

أربیل شهری ئەسکی دوستوم قالسایدی
ئەووەل گەیبی گەلیپ یانیم السایدی
دوشتو غوم بو دەردە بیر از دالسایدی
گەجیکمەدەن تەز بولاردی چارەمی
صاغانالدیردی جاندا اولان یازامی

۱۷۰

أربیل شهری دیلەگیم بیر اولایدی
زور دەگی او اینان چوختا قولایدی
گولوم کیمین تیکەنیم دە قولایدی
بیـــــر اوه دییپ باشی راحت اولایدیم
خولیا مەداکی خوش حیاتی بولایدیم

۱۷۱

أربیل شـــــهـــــری یارین یادا دوشـــــورو
اونا قارشى كـــــهـــــروانیمیز قوشـــــورو
اونون ایچین بەنلیگیمیز جوشـــــورو
بیر بیلسەو بیز نە اوموتلار توتوشـــــو
بو گەرچەكتەن دونیالاری اوتوشـــــو

اربیل شہری سوزہ بوردا صون وهریم
 دیلہ رہم کی یارینووی خوش گوروم
 اوموت دهنن باغچه ودهن بیر گول دهریم
 باغیشلیم شوهره تیوه، شانیاوا
 جانیم قوربان اولسون ئولهز جانیوا

اچقلامالار

بیرینجی بهشلیک

أربیل شهری: عراق دهوله تینین کوزه یینه دوشه ن ئه ن ئه سکی شهر لرینده ن
بیریدیر. ۶۰۰۰ بیل قادار بیر سورهدیر وارلیغینی سوردورمه کته دیر.

اونونجو بهشلیک

عاتاولاغا باغی: عاتالله اغا، تورکمن شاعری نسرین أربیلین باباسینین
باغیدیر.

میری صویو: ئه سکیده ن أربیلده بولونان بیر صو گوزونون ایدیدیر.

اون ایکینجی بهشلیک

یانگه جه: ئه سکی ئه ولرده کی اودالارین یان تاراقینا دوشه ن، دوردن دها
کوچوک اولان اودا.

دور: ئه سکیده ن ئه ولرده بولونان اوتورما و یا یاتما اودالارینا وهریله ن اد.

اون اوچونجو بهشلیک

جمعه قاپیسی: ئه سکیده ن جمعه گه جه لری یاتسی نامازی صیراسیندا
قادینلار عابا په چه یه صاریلاراق صیرا ایله جامعین قاپیسیندا
اوتوروردولار. هر بیرسی که ندی ایچین بیر میراز توتاردی. نامازدان
چیقانلارین اونلارا سویله دیگی سوزلرله میرازلارینی یوروملاردیلار. بو
گه له نه ک یه تمیشلی ییللارا قادار ده وام ئه تمیشتیر.

اون التینجی بهشلیک

أربیل شهرینده یایغین بیر روایت واردیر کی، پیغه مبه ر ئه فه ندیمیز (ص)

سولتان موزه ففهره دین گوکبوروونون رؤیاسینا گیرمیش و اوندان مه زارینا کوتولوک ئەده نلردەن اونون مبارک جەسەدینی قورتارماسینی بویورموش. سولتان موزه ففهره دە اربیلدەن اوردوسویلا مدینە یە گیدەرەک بو کوتو ایشە قالقان کیمسەلری یاقالایارق جەزالاندیرمیشتیر.

اون یەدینجی بەشلیک

بە یاز خان: ئەسکیدەن اربیلدە بولونان بیر خانین ادیدیر.

نیش: اربیل تورکمن شیوہ سیندە (نیچین) انلامینا گەلەن نیشین سوزجوگونون قیصالتماسیدیر.

اون سەکیزینجی بەشلیک

کرم: کرم اوصولو، اربیللیرە خاص بیر مقام اوصولودور. عاشق کرم کتابینداکی شعرلری اربیل سەس صنعتچیلاری بو اوصولا اوقوماقتالار.

اون دووقوزونجو بەشلیک

(ئەلیندە، ایاغیندا عجم خیناسی، گیدیب گەلین گەتیرسین اوغلان نەنەسی) ماعنەسیندەن الینمیشتیر.

بیرمینجی بەشلیک

(گول دەستەسی بیر مانقیرا، اونون دا واختی گەچتی) دورتلوگوندەن تازمین ئەدیلمیشتیر.

بیرمی بیرینجی بەشلیک

(چین، ماچین و گول باجی) پالانجی قیزی ماصالینداکی، پالانجی قیزینین چوجوقلارینین دلاریدیر. بو ماصال تورکمن بولگەلریندە سویلەنەن ماصاللاریمیزدان بیریدیر.

بیرمی ایکینجی بەشلیک

تورکمن ماصالاریندان اولان اوچ باجی ماصالینا اشاره تتیر .
 اوتوز اوچونجو به شلیک
 بابا بوگون، بیلا یولداش: ایکی خوریات اوصولونون چا غیر ماسینین
 باشلانگیجیدیر .
 قیرقینجی به شلیک
 شهابا: اربیل مقام شناسلاریندان ئەن بویوک و ئەن شوهره تلی اوستا سه س
 صنعتکاریدیر .
 التیمیشینجی به شلیک
 (ئەتینه ده قیسام، که میگینه قیمام) دهیشیندهن الینمیشتیر .
 التیمیش ایکینجی به شلیک
 سینی زرف اوینون: رمضان گه جه لرینده اوینانان تورکمنلرین ئوزگو بیر
 اوینودور .
 التیمیش اوچونجو به شلیک
 دهسته گول: سینی زرف اوینوندا بونجوغو بولماق اماجیلا سویله نه ن بیر
 ته ریمدیر .
 التیمیش یه دینجی به شلیک
 زبون سالتا، مراد خانی: ئەسکیده ن اربیلده تورکمنلرین گییدیکلری
 گییسردیر .
 دو قسان التینجی به شلیک
 قانلی دهره: اربیلین ئەسکی یه لرینده ندیر .
 یوز قیرق سه کیزینجی به شلیک
 عبدالخیار قیزی ماصالی: اربیللیرین دیلینده ئەن یایغین ماصالاردان
 بیریدیر .

يوز ئەللى دوقوزونجو بەشلىك

قارا قاششاغ: (گول يابانى و يا كول يابانى) اويونلارينا بەنزەيەن ئەسكى
بىر قورقۇلو چوجوق اويونودور. داھا چوق چىقماز و قارانلىق
سوقاقلاردا اوينانيردى. بو چىقماز و قارانلىق سوقاقلاردا چوجوقلار بىر
بىرلر ينى قووالايارق قارا قاششاق گەلدى دىيە بىر بىرلر ينى
قورقۇتوردولار.

